یادداشت

آتش زیر خاکستر دلار و پیمان‌های پولی

رسول خوانساری

در چندماه گذشته بازار ارز با تلاطم‌های زیادی روبه‌رو بوده و با وجود اقدامات صورت گرفته از سوی بانک مرکزی، همچنان در تب‌وتاب است. هرچند برخی اقدامات در کوتاه‌مدت ممکن است آرامش نسبی را در این بازار حاکم کند، ولی بی‌توجهی به اقدامات بنیادین برای مدیریت موثر عرضه و تقاضا در این بازار، همچنان آتش زیر خاکستر را نگه خواهد داشت و ممکن است دوباره با گردباد تحریم، سوداگری، طمع و غیره، آتش دلار باز هم فوران کند. یکی از اقدامات بنیادین برای کمک به ثبات ارزی کشور، استفاده از پیمان‌های پولی است. نگارنده این سطور پیشتر طی یادداشتی، گسترش پیمان‌های پولی در جهان و نقش آن‌ها در کاهش وابستگی به دلار را مورد بررسی قرار داده است. در این یادداشت به ظرفیت استفاده از این پیمان‌ها برای مدیریت تلاطم‌های ارزی در کشور و برخی توصیه‌های لازم در این زمینه می‌پردازیم.

ایران از جمله کشورهایی بوده که همواره در معرض تحریم‌های بین‌المللی و به‌ویژه تحریم‌های بانکی قرار داشته است و استفاده از پیمان‌های پولی می‌تواند به کاهش اثرات تحریم‌ها و مدیریت بهتر عرضه و تقاضای ارز در کشور کمک کند. در بند چهارم سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه، بر «انعقاد پیمان پولی دوجانبه و چندجانبه با کشورهای طرف تجارت در چارچوب بندهای ۱۰، ۱۱ و ۱۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» تاکید شده است. این روش پرداخت اولین بار در ایران در سال ۱۳۸۹ توسط کارشناسان به دولت پیشنهاد شد و پس از جدی شدن این پیشنهاد در فضای رسانه‌ای، معاون ارزی بانک مرکزی اعلام کرد که با سه کشور روسیه، ترکیه و عراق پیمان پولی بسته شده است. اما در عرصه عمل، تغییری در روابط بانکی ایران و این سه کشور ایجاد نشد تا اینکه در مهر ماه ۱۳۹۶ ایران اولین بار با گذشت بیش از ۱۶ سال از امضای نخستین پیمان دوجانبه پولی در دنیا، توانست به صورت رسمی نخستین پیمان دوجانبه پولی خود را با ترکیه امضا کند و با عقد این قرارداد تجارت خارجی ایران و ترکیه که در سال ۲۰۱۷ به میزان ۶ میلیارد دلار گزارش شده بود، به رقم ۳۰ میلیارد دلار برای سال ۲۰۱۸ هدف گذاری شد. البته همچنان اطلاعات دقیقی درباره اجرای پیمان پولی دوجانبه با ترکیه وجود ندارد و سرنوشت این پیمان امضا شده در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. لازم به ذکر است کشورهای چین، امارات متحده عربی، کره جنوبی، ترکیه و آلمان پنج مبدا نخست واردات به ایران و کشورهای چین، امارات متحده عربی، عراق، کره جنوبی و ترکیه پنج مقصد نخست صادرات از ایران به شمار می‌آیند و در صورتی که ایران با این کشورها وارد پیمان پولی دوجانبه یا چندجانبه شود، این امکان وجود خواهد داشت که دست کم نیمی از مبادلات تجاری کشور به‌صورت دوجانبه تسویه شده و نیازی به ارزهای واسط نظیر دلار نباشد. این امر نه‌تنها می‌تواند به کاهش اثرات تحریم‌های امریکا کمک کند، بلکه موجب می‌شود تا هیجان‌های مقطعی در بازار ارز، تاثیر کمتری بر این بازار بگذارد و ثبات ارزی بهتری برای فعالان اقتصادی فراهم سازد. بدین منظور توصیه می‌شود موارد ذیل مد نظر قرار گیرد: بانک مرکزی با جدیت بیشتر و همکاری منسجم با دستگاه‌های ذی‌ربط همچون وزارت خانه‌های صنعت، معدن و تجارت، امور خارجه و امور اقتصادی و دارایی، اتاق بازرگانی انعقاد پیمان‌های پولی دوجانبه و چندجانبه با کشورهای فوق‌الذکر را در دستور کار خود قرار دهد و در این راستا زیرساخت‌های فنی و عملیاتی لازم را فراهم سازد. مجلس شورای اسلامی با پیگیری جهت اجرای قوانین مصوب در زمینه پیمان‌های پولی و برطرف کردن موانع قانونی موجود، زمینه انعقاد و اجرای موثر این قراردادها را مهیا کند. دولت و سایر دستگاه‌های متولی، سیاست‌های لازم در جهت تقویت تولید صادرات‌محور را به طور موثرتری اجرا نمایند. اتاق بازرگانی ایران با توجیه فعالان حوزه صادرات و واردات، آنها را به مطالبه‌گری در زمینه انعقاد پیمان‌های پولی جدید و استفاده بیشتر از این پیمان‌ها در فعالیت‌های اقتصادی خود تشویق کند. هرچند شرایط کنونی کشور برای انعقاد پیمان‌های پولی دوجانبه در تجارت خارجی به دلیل تورم نسبتا بالا، استانداردهای پایین بانک‌های داخلی و مشکلات ناشی از تحریم دلاری آمریکا دشوار است، ولی در همین شرایط نیز امکان انعقاد این قراردادها با ایجاد مشوق‌ها و انگیزه‌های لازم در طرف‌های قرارداد امکان‌پذیر است. در پایان باید توجه داشت که بانک مرکزی نقش بی‌بدیلی در گسترش پیمان‌های پولی دارد و از این رو مناسب است تا در کنار راهکارهای کوتاه‌مدت برای مدیریت بازار ارز، با اراده و عزم جدی‌تر انعقاد پیمان‌های پولی جدید و اجرای موثر آنها را به عنوان یکی از راهکارهای بلندمدت در راستای کاهش وابستگی به دلار، مدیریت بهتر عرضه و تقاضا در بازار ارز و ایجاد گشایش در مبادلات تجاری کشور پیگیری نماید.

حرکت به سوی آرامش

التهاب بازارها فروکش کرد

PDF Compressor Free Version

کسبه از بی ثباتی بازار به ستوه آمده‌اند. بر خلاف تصور رایج، تغییر لحظه‌ای قیمت‌ها بیش از خریداران، فروشندگان را آزار می‌دهد زیرا نمی‌توانند برآوردی از قیمت مناسب خرید، قیمت مناسب فروش و میزان مناسب موجودی انبار داشته باشند. از این در روزهای گذشته شاهد بودیم بیش از آن که خریداران دست به اعتراض بزنند، این فروشندگان و کسبه بودند که با تعطیلی بازار به تجمعات اعتراضی پرداختند. یک پارچه فروش در پی بی ثباتی قیمت‌ها به خبرنگار توسعه ایرانی گفت: «در هفته گذشته وضعیت ناگهان به گونه‌ای آشفته شد که ما نمی‌دانستیم اگر جنس‌مان را به فلان قیمت بفروشیم، روز پول‌مان برای خرید مجدد موجودی انبار کفاف می‌دهد یا نه؟» التهاب بازار و رشد فزاینده قیمت‌ها تنها یک هفته پس از کمپینی ایجاد شد که توسط برخی سلبریتی‌ها برای نخریدن کالاهای گران، شکل گرفته بود. امری که گویای آن است که این قبیل کمپین‌ها چقدر با واقعیت‌های دانش اقتصاد در تقابل و تضاد است. مردم عادی به‌هنگام جهش قیمت‌ها هیچگاه بیکار نمی‌نشینند تا پول‌شان مانند یک تکه برف در مقابل آفتاب سوزان تورم آب شود. التهاب و بی ثباتی بازار و رشد فزاینده قیمت‌ها به سمتی پیش رفت که بیش از آن که مردم عادی را نگران و معترض کند، کسبه بازار را به اعتراض و در دست گرفتن کاسه چه کنم، واداشت.

التهابات ابتدای هفته اما با حرکت به سمت روزهای انتهایی هفته، روفروکش گذاشت. نمادگرها و شاخص‌های بازارهای مختلف نشان می‌دهد پس از چند روز ناآرامی و بی ثبات، روند بازار در دو روز گذشته حرکت به سمت آرامش و لو موقت را تجربه می‌کند.

نگاهی به وضعیت بازارهای مختلف گویای این ثبات نسبی است:

بازار ارز

دلار و سکه از سطوح روانی خود فاصله گرفتند. در چهارمین روز هفته، دلار در بازار غیررسمی از مرز ۸ هزار و ۵۰۰ تومان دور شد. نزول بهای دلار به زیر مرز ۸ هزار تومانی، در شرایطی رخ داد که برخی معامله‌گران تا بعد از ظهر دیروز حاضر به فروش دلار با قیمت ۸ هزار و ۱۰۰ تومان بودند و برخی اقدام به عرضه با قیمت ۸ هزار تومان کردند. به این ترتیب، کاهش رویکرد هیجانی در هر دو طرف عرضه و تقاضا منجر به افت حجم معاملات، پایان نوسانات اول هفته و نزول قیمت به سطح ۸ هزار تومانی شد. رشد دلار غیررسمی پس از ساعات معاملات روز یکشنبه تا نزدیک سقف نه هزار تومانی رقم خورد. اما از ابتدای دوشنبه، با تقویت احتیاط میان معامله‌گران، تصمیم دولت برای راه‌اندازی بازار دوم ارز برای معامله اظهارنامه‌های صادراتی (غیرمعدنی-نفتی) از طریق بازار سرمایه و دورنمای راه‌اندازی سامانه «نیما» و شفاف‌تر شدن بازار ارز در کنار تسهیلات واردات و صادرات، تغییر مسیر دلار رقم خورد. با وجود حمایت سطح ۸۵۰۰ تومانی در مقابل دلار، اما روز چهارشنبه شاهد نوسان دلار در کانال ۸۱۰۰ تومانی بودیم. شکسته شدن کف ۸ هزار تومانی دور از انتظار نیست.

در مجموع آنچه در روزهای پایانی این هفته شاهد آن بودیم حرکت بازارها به سوی آرامش نسبی بود. امری که تداوم آن هوشیاری و رصد مستمر بازارها توسط وزارتخانه‌ها و نهادهای مسئول را طلب می‌کند

بازار سکه

هر سکه طرح جدید با افت ۴۰ هزار تومانی به قیمت ۲ میلیون و ۸۳۰ هزار تومان معامله شد. تداوم روند نزولی نرخ دلار در بازار غیررسمی، در کنار افت طلای جهانی به کف ۶ ماهه (۱۲۵۶ دلار) در ابتدای روز افت سکه تا نزدیک کف ۲ میلیون و ۸۲۰ هزار تومان را رقم زد. با وجود لمس سقف ۹ هزار تومانی دلار غیررسمی، چشم‌انداز راه‌اندازی سامانه «نیما»، دورنمای قابلیت معامله اظهارنامه‌های صادراتی در بازار سرمایه با تسهیل صادرات و واردات از روز دوشنبه نوسانات نزولی دلار غیررسمی را تشدید و نزدیک کف ۸ هزار تومانی قرار داد. با وجود این، تداوم کاهش تقاضا و سیگنال بازار آتی کم نوسانی سکه را رقم زد.

بازار طلا باز شد و روند قیمت‌ها نزولی است

رییس اتحادیه کشوری طلا و جواهر نیز در اظهار نظری عنوان عنوان کرد: کاهش تقاضا به همراه کاهش قیمت جهانی طلا و تاثیر مستقیم و عمده افت بهای ارز و سیاست‌های جدید بانک مرکزی باعث افت قیمت طلا و سکه در بازار شده است.

محمد کشتی آرای در گفت‌وگو با خبرنگار اقتصادی ایلنا اظهار داشت: بازار طلا از امروز باز شده و از ساعت یازده صبح کل بازار طلا فروشان فعالیت خود را آغاز کرده اند و داد و ستدها روال عادی خود را پیدا کرده است.

وی با بیان اینکه بهای سکه و طلا روندی نزولی پیدا کرده است، افزود: نرخ سکه طلا امروز چهارشنبه ۶ تیر به ۲ میلیون و ۸۴۰ هزار تومان رسیده است و قیمت هر گرم طلای ۱۸ عیار هم به ۲۳۳ هزار تومان رسید که این موضوع نشان می‌دهد روند قیمت‌ها نزولی شده است.

کشتی آرای ادامه داد: کاهش تقاضا و کاهش قیمت جهانی طلا و تاثیر مستقیم و عمده افت بهای ارز و سیاست‌های جدید بانک مرکزی باعث افت قیمت طلا و سکه در بازار شد.

وی همچنین در مورد حذف سکه فردایی گفت: فروش سکه و طلا حالت نقدی پیدا کرده و به صورت فیزیکی داد و ستدها انجام می‌شود. کشتی آرای در مورد ارزش افزوده طلا نیز گفت: این قانون هنوز در مجلس است و به‌وقت خود تصویب خواهد شد البته رقم آن هنوز مشخص نیست که به چه شکل خواهد بود اما از مدتها قبل در کمیسیون اقتصادی مجلس مطرح شده و به‌زودی در صحن علنی نیز بررسی خواهد شد.

افراد غیر بازاری شرایط کاسبی را بهم زدند

رئیس سازمان صنعت، معدن و تجارت استان تهران در گفت‌وگو با ایسنا، با بیان اینکه برپایی اعتراضات در منطقه بازار به معنای آن نیست که حتما بازاری‌ها معترض هستند، خاطرنشان کرد: در روزهای گذشته اتحادیه‌های صنفی ما مرور شدند با اعضای خود مذاکره کنند و روال عادی بازار ادامه پیدا کند و اکثر فعالان بازار مدعی هستند که افراد غیربازاری با ایجاد هرج و مرج شرایط را به گونه‌ای رقم می‌زنند که ادامه فعالیت به واسطه نبودن امنیت، ممکن نیست.

با وجود حمایت سطح ۸۵۰۰ تومانی در مقابل دلار، روز چهارشنبه شاهد نوسان دلار در کانال ۸۱۰۰ تومانی بودیم. شکسته شدن کف ۸ هزار تومانی دور از انتظار نیست

او بیان کرد: یکی از خواسته‌های فعالان و کسبه‌های صنفی در رابطه با تعیین و تکلیف نرخ منطقی ارز و روش‌های دریافت آن است که در کمیته‌های ایجاد شده شرایط ارزی و واردات کالا مورد بررسی و اطلاع رسانی قرار خواهد گرفت. لازم به ذکر است که تمام بازار با نوسان ارز و مشکلات دریافت ارز و واردات کالا مواجه نیستند و فقط شرایط کسب و کار برخی از صنوف دستخوش تغییر شده که شرایط به گونه‌ای رقم خواهد خورد تا تمام صنوف به‌راحتی به ادامه فعالیت بپردازند.

صادقی با اشاره به اینکه کلیت بازار به فعالیت خود مشغول هستند، گفت: صنوف طلا و سکه، بنکداران پارچه، لوازم خانگی و صنوفی که ادامه فعالیت آن‌ها ارتباط تنگاتنگی با ارز به ویژه دلار دارد، در چند روز گذشته کسب و کار آن‌ها دستخوش تغییر شده و در زمینه تامین کالا، به آینده بدبین هستند که با گذر زمان و اجرایی شدن روش‌های اعلامی تامین ارز از سوی بانک مرکزی شرایط مناسبی رقم خواهد خورد.

مهم‌ترین خواسته بازاریان، بازگشت به روال گذشته است

از سوی دیگر، رئیس اتحادیه بنکداران و طاقه فروشان پارچه با بیان اینکه افرادی خارج از مجموعه بازاریان در ازای دریافت پول تظاهرات راه انداخته‌اند، گفت: مهمترین خواسته ما کنترل وضعیت بازار ارز و ثبات آن، تامین مواد اولیه و سهل کردن قوانین گمرکی برای برگشتن به روال عادی گذشته است.

امیر قدیمی نژاد در گفت‌وگو با خبرنگار اقتصادی ایلنا در خصوص وضعیت بازار گفت: در این دو روز برخی از کسبه و پارچه فروشان مغازه خود را تعطیل کردند اما بیشتر اعضای این اتحادیه به فعالیت خود ادامه دادند.

رئیس اتحادیه بنکداران و طاقه فروشان پارچه ادامه داد: اصناف و کسبه مشکل دارند ولی این مشکلات را با بستن و تظاهرات حل نمی‌کنند زیرا به خوبی می‌دانند که این قبیل کارها چاره ساز نیست و کمکی به حل مشکلات آنها نخواهد کرد در این دو روز نیز افرادی خارج از مجموعه بازاریان اقدام به تظاهرات و دادن شعار کردند و حتی بنا براخباری که به ما رسیده برخی از آنها در قبال دریافت مبالغی اقدام به این کار کرده بودند.

وی ادامه داد: ما مشکلات داریم و بارها از طرق مختلف به مدیران اعلام کرده‌ایم امروز کارخانه‌های رنگرزی و ریسندگی ما مواد اولیه ندارند این در حالیست که قیمت این مواد به صورت روزانه افزایش پیدا می‌کند با این وضعیت که نمی‌شود کار کرد از طرف دیگر در بخش پارچه‌های وارداتی پارچه‌ای که قبلا متری ۵ هزار تومان بوده الان شده ۵ هزار و ۵۰۰ تومان، بعد از چند روز همان پارچه می‌شود ۷ هزار تومان در واقع فروشنده و کاسب این صنف دیگر نمی‌تواند برای کالایی که فروخته جایگزین تهیه کند و مدام ضرر می‌دهد.

وی ادامه داد: این وضعیت چند هفته اخیر ما است و هنوز هم ادامه دارد از طرف دیگر کار پارچه فصلی است و با این قوانین جدید و تعرفه‌ای که گذاشته‌اند ترخیص کالا که قبلا نهایتا ۱۵ روز طول می‌کشید الان تبدیل به ماه شده به طوری که ما هنوز جنسی که در فروردین وارد گمرک شده به دلیل این تغییر قوانین و ردیف تعرفه‌ای نتوانستیم ترخیص کنیم و فصل پارچه نیز در حال اتمام است

قدیمی نژاد در پایان تصریح کرد: در حال حاضر مهمترین خواسته ما کنترل وضعیت بازار ارز و ثبات آن، تامین مواد اولیه و سهل کردن قوانین گمرکی برای برگشتن به روال عادی گذشته است.

اطلاع رسانی و پاسخگویی مسئولان، آرام بخش بازار

تجربه دو روز گذشته نشان داد اطلاع رسانی و پاسخگویی مسئولان در ایام التهابات اقتصادی می‌تواند به آرامش بازار و کاهش میزان تنش، یاری برساند. جلسات و مذاکرات متعدد محمد شریعتمداری، وزیر صنعت، معدن و تجارت، در سه روز گذشته با فعالان اقتصادی و نمایندگان اتحادیه‌های صنفی در کنار کوشش‌های علی فاضلی، رئیس اتاق اصناف برای برگزاری نشست روسای اتاق‌های صنفی در آرامش بخشیدن به بازار موثر بود. این موضوع دیروز، در اظهارات نمایندگان اتحادیه‌های صنفی نیز مشهود بود.

این امر گویای آن است که آنچه مردم و فعالان اقتصادی را به هنگام التهاب و بی ثباتی بازارها، می‌آزارد، سکوت و عدم پاسخگویی مسئولان است. به نظر می‌رسد عملکرد مناسب وزیر صنعت، معدن و تجارت و رییس اتاق اصناف ایران در روزهای گذشته باید الگوی وزیر اقتصاد و رئیس کل بانک مرکزی نیز قرار بگیرد چرا که بخشی از بهم ریختگی بازار دلار و سکه در هفته گذشته را می‌توان ناشی از سکوت و فقدان اطلاع رسانی وزارت اقتصاد و بانک مرکزی دانست. متاسفانه در هفته گذشته و علی رغم آشفتگی شدید بازار ارز و صعود قیمت به مرز ۹ هزار تومان، هیچ اظهارنظری از سوی وزیر اقتصاد و رئیس کل بانک مرکزی صورت نگرفت. امری که بی‌اعتنایی و حتی دهن کجی به افکار عمومی را در ذهن تداعی می‌کند. این رویه‌ای است که ضرورت اصلاح آن در روزها و هفته‌های آینده به شدت احساس می‌شود.

در مجموع آنچه در روزهای پایانی این هفته شاهد آن بودیم حرکت بازارها به سوی آرامش نسبی بود. امری که تداوم آن هوشیاری و رصد مستمر بازارها توسط وزارتخانه‌ها و نهادهای مسئول را طلب می‌کند

در هفته گذشته و علی رغم آشفتگی شدید بازار ارز و صعود قیمت به مرز ۹ هزار تومان، هیچ اظهار نظری از سوی وزیر اقتصاد و رئیس کل بانک مرکزی صورت نگرفت. امری که بی‌اعتنایی و حتی دهن کجی به افکار عمومی را در ذهن تداعی می‌کند. این رویه‌ای است که ضرورت اصلاح آن در روزها و هفته‌های آینده به شدت احساس می‌شود

اکبر ترکان:

قصد رویارویی با آمریکا را نداریم

مشاور رییس جمهور گفت: ترامپ اگر موضعی غیر از دشمنی با ایران داشته باشد نمی‌تواند از برخی از کشورهای عربی درآمدزایی کند. باید با عرب‌ها رقص شمشیر کند تا از این طریق قراردادهای کلان به امضا برساند. اکبر ترکان در گفت‌وگو با خبرنگار اقتصادی ایلنا با بیان اینکه ما قصد رویارویی با آمریکا را نداریم، تاکید کرد: رویارویی با آمریکا یک رویارویی همه جانبه است هم دیپلماتیک هم اقتصادی و هم در سایر بخش‌ها.

وی افزود: ترامپ از ابتدای شروع به کار خود در دولت آمریکا شروع به مخالفت با ایران کرده است نمی‌دانم با فردی که بنای آن ناسازگاری و دشمنی با ایران است چه کاری می‌توان کرد.

مشاور رییس جمهوری گفت: هدف دشمنی امریکا با ایران مشخص است و تنها از این طریق است که می‌تواند با عربستان قراردادهای میلیاردی منعقد کند.

وی ادامه داد: اگر موضعی غیر از دشمنی با ایران داشته باشد نمی‌تواند از برخی از کشورهای عربی درآمدزایی کند. باید با عرب‌ها رقص شمشیر کند تا از این طریق قراردادهای کلان به امضا برساند.

ترکان تاکید کرد: آمریکا باید بر موضع ضد ایرانی بدمد تا امکان انعقاد قرارداد با برخی از کشورهای عربی به وجود آید.

وی همچنین درباره ادامه حضور شرکت‌های اروپایی در ایران اظهار داشت: شرکت‌های اروپایی قصد همکاری با ایران را دارند و مقامات سیاسی اروپا هم می‌خواهند حداکثر حمایت را از ایران داشته باشند اما زورشان به امریکا نمی‌رسد.

ترکان ادامه داد: جایی به عنوان خزانه داری در آمریکا ایجاد شده که جای دادگاه لاهه، جای ای.سی.سی پاریس را گرفته است و خزانه داری امریکا به تنهایی حکم می‌دهد که شرکت‌ها جریمه شوند و آن شرکت هم این جریمه را از روی اجبار می‌پردازد. مشاور رییس جمهوری تاکید کرد: خزانه‌داری آمریکا به تنهایی برای شرکت‌ها مجازات تعیین می کند حال ممکن است شخصیتی مانند خانم مرکل یا ماکرون با این مجازات موافق نباشد اما این مجازات در نهایت از سوی آمریکا اعمال می شود.

وی گفت: به رغم اینکه اراده سیاسی اروپایی‌ها حمایت از ایران است اما زورشان به خزانه داری امریکا نمی‌رسد.

وی همچنین از اعمال تغییرات در ستاد اقتصادی دولت اظهار بی‌اطلاعی کرد.